

ประวัติศาสตร์นิพนธ์กลุ่มโรแมนติก

ในศตวรรษที่ 18 เหตุผลมีบทบาทมากในด้านการพัฒนาทางปัญญาและทางประวัติศาสตร์ แต่ก็มีปฏิกิริยาต่อต้านโดยมีรากฐานจากการปฏิรูปศาสนาโปรเตสแตนต์ซึ่งเน้นในเรื่องศรัทธา ประกอบผลของการปฏิวัติฝรั่งเศส มีเหตุการณ์นองเลือด ทำให้กลุ่มอนุรักษนิยมและกลุ่มเสรีนิยมหันหาแนวคิดใหม่ แนวคิดนี้เน้นความรู้สึกและจินตนาการมากกว่าเหตุผลเรียกว่า กลุ่มโรแมนติก เป็นกลุ่มที่เชื่อในวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคม จัดเป็นยุคหนึ่งจากโลกความเป็นจริง เพื่อหาความสงบ ความสวยงามจากธรรมชาติ หรือหนีไปสู่ประเทศไกลโพ้น หรือสมัยโบราณของประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ความคิดของยุคนี้เกี่ยวข้องกับสิทธิตามธรรมชาติ ยังคงมีอยู่ และเน้นมากขึ้นเรื่องมนุษย์มีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ ดังนั้นข้อผูกพันมนุษย์ในสังคมจึงเป็นสิ่งที่ผิด นักประวัติศาสตร์กลุ่มโรแมนติกเห็นด้วยกับความคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยม และการปฏิรูปสังคมเพื่อให้บุคคลมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ นักประวัติศาสตร์กลุ่มโรแมนติกยังเป็น นักชาตินิยม มีการเน้นประเพณีของชาติ มีการโจมตีการปฏิวัติแล้วยึดมั่นในลัทธิความสงบทางการเมือง ยิ่งกว่านั้นได้เกิดความเชื่อที่แพร่หลายในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เชื่อชาติ แองโกลแซกซอน เป็นประเทศที่เป็นตัวอย่างของการมีระบบการเมืองแบบสงบ ซึ่งเท่ากับ แองโกลแซกซอนมีความสามารถทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันก็มีความเชื่อผิด ๆ อีกความเชื่อหนึ่งว่า ฝรั่งเศสเป็นประเทศแห่งการปฏิวัติและเป็นประเทศที่ไร้เสถียรภาพ นักประวัติศาสตร์กลุ่มนี้ยึดมั่นในทฤษฎีบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ กล่าวคือประวัติศาสตร์ คือการศึกษาชีวประวัติของบุคคลสำคัญ ดังนั้นประวัติศาสตร์แต่ละยุคก็จะตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญ เช่นยุคพระเจ้าฟิลิปที่ 2 ยุคนโปเลียน เป็นต้น

นักประวัติศาสตร์กลุ่มโรแมนติกยังให้ความสนใจแก่ประวัติศาสตร์สมัยกลาง เนื่องจากเชื่อกันว่าสมัยกลางเป็นยุคสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ นักประวัติศาสตร์กลุ่มโรแมนติกนี้มีได้อธิบายการพัฒนาทางวัฒนธรรมแต่ละชาติอย่างมีหลักการ แต่จะสรุปว่าความเปลี่ยนแปลงใหม่ของสถาบันของชาติ กฎหมาย วรรณคดี นับเป็นเรื่องความเป็นอัจฉริยะของชาติ

ในขณะที่นักประวัติศาสตร์กลุ่มเหตุผลกำเนิดโดยนักปรัชญาในฝรั่งเศส ขบวนการโรแมนติกเกิดขึ้นในเยอรมนี อังกฤษ แล้วขยายมายังฝรั่งเศส ในเยอรมนี ได้แก่เฮร์เดอร์ อังกฤษ ได้แก่สก็อต ฝรั่งเศส ได้แก่ซาโตเบรียน

เยอรมนี

เฮอเดอร์, (โยฮันน์ ก็อดฟรีด ฟอน เฮอเดอร์ ค.ศ. 1744-1803)

เฮอเดอร์เป็นลูกศิษย์ของคานท์¹ เขามีใช้นักประวัติศาสตร์ แต่มีความคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์หลายประการ เฮอเดอร์เป็นผู้หนึ่งที่วางรากฐานปรัชญาประวัติศาสตร์ มักจะจัดเฮอเดอร์อยู่ระหว่างนักประวัติศาสตร์กลุ่มเหตุผลและกลุ่มโรแมนติก เขาเขียนหนังสือ 60 ชุด ที่สำคัญคือ *Ideas for the Philosophy of the History of Humanity* เป็นหนังสือที่รวมความคิดหลายอย่างในสมัยของเขาโดยได้รับอิทธิพลในเรื่องสภาพธรรมชาติและเสรีภาพจากการควบคุมของอำนาจจากรุสโซ เฮอเดอร์ยังได้รับอิทธิพลของวอลแตร์เกี่ยวกับลักษณะประจำชาติ อิทธิพลจากมองเตสกิเออในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประจำชาติกับสภาพแวดล้อม

เฮอเดอร์เชื่อในความก้าวหน้าคล้ายวิโก และทฤษฎีวิวัฒนาการประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงของสปีดและสิ่งแวดล้อมภายนอก² มนุษยชาติมีความเจริญ 3 ชั้น คือ ยุคกวี มนุษย์ใช้มหากาพย์บันทึกประวัติศาสตร์ ยุคร้อยแก้ว มนุษย์ใช้ภาษาร้อยแก้ว มีความก้าวหน้าทางสติปัญญาและทางการเมือง ยุคสุดท้ายคือยุคปรัชญา จุดมุ่งมั่นที่สำคัญคือเหตุผลและความยุติธรรม

ในบรรดาสังแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เขาเน้นความสำคัญของภูมิศาสตร์ แต่สภาพแวดล้อมจะมีอิทธิพลในระยะแรกเท่านั้น ต่อมามนุษย์จะพัฒนาต่างออกไป เพราะมนุษย์มีจิตสำนึกอยู่ในใจ มีอุดมคติ และคุณค่าต่างออกไป ดังนั้นวิวัฒนาการของมนุษย์จะเหมือนกันหมดมิได้ เพราะมีความแตกต่างของเชื้อชาติ เฮอเดอร์เน้นลักษณะประจำชาติเป็นครั้งแรก และลักษณะประจำชาตินี้มีอิทธิพลต่อประวัติศาสตร์ของทุกชาติ เขาสรุปว่ายุโรปมีความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์ในขณะที่จีน อินเดีย และชนพื้นเมืองในอเมริกาไม่มีความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์ เป็นเพียงอารยธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง หรือจะมีการเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนรูปแบบเก่าโดยสิ้นเชิง โดยมีใช้เป็นการค่อย ๆ พัฒนา ดังนั้นยุโรปเป็นเขตที่แตกต่างและอยู่เหนือกว่าเขตอื่น ๆ ความคิดที่ว่าเชื้อชาติหนึ่งมีความเหนือกว่าอีกชาติหนึ่งเป็นอันตรายทางการเมือง

เฮอเดอร์กล่าวว่านักประวัติศาสตร์มีหน้าที่ค้นหาเอกภาพของข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน และพยายามเข้าใจหลักการพัฒนาที่ต่อเนื่องกันมาโดยผ่านขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง นัก

¹ คานท์ (ค.ศ. 1724-1804) เขียน *Idea of A Universal History* เขาสรุปว่าปัจจัยของประวัติศาสตร์คือการต่อสู้ระหว่างความเห็นแก่ตัวและความเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นหรือระหว่างปัจเจกบุคคลกับกลุ่มบุคคล ปัจจัยแรกก่อให้เกิดความก้าวหน้าปัจจัยหลังก่อให้เกิดความเป็นระเบียบ อารยธรรมเป็นส่วนผสมของ 2 สิ่ง ดังกล่าว รัฐที่ดีคือรัฐที่มีลัทธิปัจเจกบุคคลมากที่สุดผสมกับการที่รัฐควบคุมเพื่อความเป็นระเบียบน้อยที่สุด เป็นหน้าที่ของนักการเมืองและนักปกครองจะต้องพยายามใช้หลักการนี้

² Barnes, *A History of Historical Writing*, pp. 176, 193, 349.

ประวัติศาสตร์ควรเข้าถึงจิตใจสมัยที่ตนเขียน “First sympathize with the Nation, go into the era, into the geography, into the entire history, feel yourself into it.”³ เฮอริเตอร์จัดอยู่ในกลุ่มนักประวัติศาสตร์ Historicism ซึ่งมาจากคำเยอรมัน Historismus⁴ ซึ่งเป็นขบวนการในเยอรมนีระหว่าง ค.ศ. 1790-1930 เป็นกลุ่มจิตนิยมที่ต่อต้านเหตุผลและความคิดในยุครู้แจ้ง

ความคิดของเฮอริเตอร์แตกต่างจากความคิดปัจจุบันที่ว่า สังคมแตกต่างกันเนื่องจากประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ต่างกัน แต่เฮอริเตอร์กล่าวว่าที่สังคมแตกต่างกันนั้นเนื่องจากจุดเริ่มต้นแตกต่างกัน เฮอริเตอร์มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมในเยอรมนีและมีอิทธิพลต่อคนร่วมสมัย เช่นกริม, คาร์ล ริดเตอร์, ชาวีญี, กอร์เรส, เฮเกล, กิโซและมิเชอเล

อังกฤษ

เซอร์ วอลเตอร์ สก๊อต (ค.ศ. 1771-1831)

สก๊อตมีส่วนทำให้มีการสนใจชีวิตในสมัยกลางมากที่สุด ผลงานนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของเขา เช่น ไอแวนโฮ และ The Talisman เป็นที่นิยมมาก เขายังเขียน Life of Napoleon ซึ่งเป็นงานทางประวัติศาสตร์โดยแท้จริง แต่มีอิทธิพลสู่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ 2 เล่มข้างต้นมิได้ เซอร์ วอลเตอร์ สก๊อตเน้นคุณค่าของสมัยกลาง แสดงถึงปฏิกิริยาต่อต้านยุคแห่งเหตุผล

โทมัส คาร์ไล (ค.ศ. 1795-1881)

คาร์ไลเป็นลูกชายชาวนาสก็อต ออกจากมหาวิทยาลัยเอดินเบอร์กโดยไม่ได้รับปริญญา แต่เขาเก่งภาษาเยอรมัน จึงสามารถอ่านงานของริดเตอร์ พิชท์ และ เกอเต ตลอดจนปรัชญาของเฮเกล เขาเขียน French Revolution (ค.ศ. 1837) คาร์ไลใช้เอกสารจำกัด งานเขียนนี้แสดงว่าคาร์ไล ไม่เข้าใจปัญหารัฐธรรมนูญและปัญหาเศรษฐกิจของการปฏิบัติ ยิ่งกว่านั้น เขาไม่ได้นำปัญหาดังกล่าวมาต่อเนื่องกับขบวนการอื่น ๆ ในศตวรรษที่ 18 คาร์ไลยังยอมรับความคิดที่เหลวไหล เช่นการปฏิวัติฝรั่งเศสเป็นผลจากฝูงชนบ้าคลั่งของประเทศ รายละเอียดต่าง ๆ ของเขายังไม่แน่นอน สิ่งที่น่าแปลกก็คือ ผู้อ่านทั้งที่หัวรุนแรงและหัวเก่านิยมงานชิ้นนี้ว่าเป็นวรรณคดีที่ดี

เรื่องต่อมาคือ Letters and Speeches of Oliver Cromwell คาร์ไลเป็นนักประวัติศาสตร์ที่บางครั้งละทิ้งหลักฐานที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรยายของเขา แต่ในผลงานเล่มนี้เขาพิมพ์อย่างระมัดระวัง และประสบความสำเร็จในการบรรยายบุคลิกภาพของครอมเวลล์ แต่เขียนในเรื่อง

³ Quoted in Arthur Marwick, *The Nature of History*, p.38.

⁴ อ่านเพิ่มเติมในบทความชื่อ ประวัติศาสตร์และปรัชญาตะวันตก ของชาญวิทย์ เกษตรศิริ *วารสารธรรมศาสตร์* ปีที่ 4 เล่ม 2 ตุลาคม 2517-มกราคม 2518 หน้า 74-80.

ที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญได้แล้ว ส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมในสงครามกลางเมืองจัดเป็นความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง

เรื่องที่ 3 คือ Life of Frederick the Great คาร์โลประสบความสำเร็จในการบรรยายบุคลิกของพระองค์ เขามีความเห็นที่พระองค์เป็นผู้วางรากฐานความยิ่งใหญ่ของปรัสเซีย แต่เขาไม่ได้เขียนเกี่ยวกับนโยบายแห่งรัฐของพระองค์ ในฐานะเป็นกษัตริย์ทรราชย์ทรงภูมิธรรม คาร์โลไม่เข้าใจปัญหาหรือพลังที่ทำให้พระองค์ตัดสินใจเซ็นนโยบายใด แต่ในเรื่องสงครามเขาบรรยายได้ดี หนังสือเล่มนี้เป็นเล่มที่เลวที่สุด ในขณะที่ French Revolution เป็นเล่มที่ดีที่สุด

ทั้งที่คาร์โลถือว่า ประวัติศาสตร์คือการรวบรวมชีวประวัติของบุคคลสำคัญและไม่สำคัญในยุคต่าง ๆ แต่ในทางปฏิบัติคาร์โลสนใจแต่บุคคลสำคัญและไม่สนใจคนธรรมดา ยิ่งกว่านั้นคาร์โลแตกต่างจากมิเชอเลมาก กล่าวคือเขาประณามปวงชน เขามีความคิดว่ากลุ่มผู้เหนือกว่าเป็นกลุ่มผู้นำที่จะต้องฝึกสามัญชน ในการตีความหมายบุคคลสำคัญนั้น เขาตีความหมายแบบจิตวิสัย กล่าวคือเขาแยกแยะบุคลิกของคนสำคัญมากกว่าวิเคราะห์ผลงานของเขา

โดยสรุปผลงานของเขามีการค้นคว้าไม่มากนัก ยังขาดการวิเคราะห์และมีแต่ความลำเอียง ตลอดจนขาดการจัดรูปที่มีระเบียบ ทำให้เขาได้ชื่อว่าเป็นนักบรรยายบุคลิกที่ยิ่งใหญ่ของอังกฤษ ในขณะที่แอดตัน กล่าวว่า คาร์โลเป็นนักประวัติศาสตร์ที่ไม่มีความสามารถ ส่วนเลสส์ สตีเฟน วิจารณ์ว่างานเขียนของเขานั้นเป็นผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการบรรยายมากกว่าความสามารถในการค้นหาความคิดที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์

ฝรั่งเศส

ชาโตเบรียน (ฟรังซัว เรอเน่ ออกุสต์ เดอ, ค.ศ. 1768-1848)

เขียนประวัติศาสตร์เล่มแรก คือ Historical Political and Moral Essay on Revolutions (ค.ศ. 1797) มุ่งโจมตีการปฏิวัติฝรั่งเศส เขามีความเชื่อว่าการปฏิวัติในอดีตเป็นเรื่องสูญเปล่า โหดร้ายโดยยกการปฏิวัติในอดีต 12 ครั้ง มาสนับสนุนความคิดนี้ แต่เขาสรุปเองว่า การปฏิวัติฝรั่งเศสเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ ในปี ค.ศ. 1799 เขาเปลี่ยนศาสนามานับถือคาทอลิกคล้ายเซนต์ออกุสติน พอมาโน ค.ศ. 1802 เขียน Genius of Christianity โดยเน้นอำนาจของศาสนาคริสต์ที่มีต่อศิลปะและบทกวี ตลอดจนเป็นพลังให้มนุษย์ก้าวหน้า เป็นหนังสือที่เน้นบุคคลสำคัญ ตลอดจนแสดงความรักชาติ หนังสือเล่มนี้ใช้ถ้อยคำไพเราะ โดยเฉพาะในตอนบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติ ในปี ค.ศ. 1809 เขาเขียน The Martyrs เป็นหนังสือเกี่ยวกับความเคร่งศาสนาในสมัยเริ่มแรก

กำเนิดศาสนาคริสต์ หนังสือเล่มนี้มีส่วนทำให้ภาพพจน์ของสมัยกลางที่ถูกนักประวัติศาสตร์กลุ่มเหตุผลโจมตีนั้นดีขึ้น เขาได้ชื่อว่าเป็นบิดาของนักประวัติศาสตร์กลุ่มโรแมนติคของฝรั่งเศส

จูลส์ มิเชอล (ค.ศ. 1798-1874)

มิเชอล พิมพ์งาน *The New Science* (ค.ศ. 1827) ของวิโกเนื่องจากตระหนักในคุณค่าของมัน เขาเขียน *Précis d'histoire Moderne* สำหรับนักศึกษาในวิทยาลัย เซนต์ บาร์เบอ ต่อมากลายเป็นคู่มือของครูและนักศึกษาหลายรุ่นสืบต่อมา และมีอิทธิพลต่อความคิดทางประวัติศาสตร์ของฝรั่งเศส คู่มือเล่มนี้เต็มไปด้วยความคิดริเริ่ม เขาเป็นคนแรกพัฒนาความคิดเกี่ยวกับดุลแห่งอำนาจของยุโรป โดยถือว่าเป็นผลจากวิวัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนจากระบบฟิวดัลมาเป็นระบบกษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาด นอกจากนี้เขายังกล่าวว่าในยุคเริ่มต้นยุคใหม่มีมหาอำนาจก็คือ อิตาลี ถัดมาเยอรมนี แล้วก็สเปน แล้วจึงถึงฝรั่งเศสและอังกฤษ ทำให้นักชาตินิยมฝรั่งเศสไม่พอใจ ยิ่งกว่านั้นเขายังวิจารณ์บทบาทของศาสนจักร

หนังสือเล่มต่อมาคือ *An Introduction to Universal History* (ค.ศ. 1831) หนังสือเล่มนี้แสดงว่าเขามีความคิดทางประวัติศาสตร์ลึกซึ้งขึ้น มิเชอลถือว่าประวัติศาสตร์คือการต่อสู้ของวิญญาณ เป็นการขัดแย้งระหว่างวิญญาณและร่างกาย และเป็นสงครามระหว่างเสรีภาพกับการจำกัดเสรีภาพ

ต่อมา มิเชอลได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์ของกองบรรณสารแห่งชาติ ระยะเวลาสอนหนังสือด้วยและท่องเที่ยวเพื่อเก็บข้อมูล ผลก็คือ *History of France* เป็นหนังสือประวัติศาสตร์ที่สำคัญของฝรั่งเศสตลอดมา *History of France* มี 6 ชุดเริ่มตั้งแต่ยุคต้น ๆ ของฝรั่งเศสจนถึงสมัยกลาง (ชุดหลัง ๆ เขียนระหว่าง ค.ศ. 1855-1867 โดยเริ่มตั้งแต่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการจนถึงสมัยปฏิวัติฝรั่งเศส) 6 ชุดแรกเป็นชุดที่น่าสนใจใช้หลักฐานชั้นต้นมาก เขาเขียนก่อนที่จะต่อต้านศาสนาอย่างเปิดเผย 6 ชุดนี้เขาเขียนอย่างไม่ลำเอียง เขียนเรื่องราวของสมัยกลางโดยเน้นความเป็นอยู่ของประชาชนมิใช่รัฐ แต่เป็นประชาชนที่อยู่ล้อมรอบบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญ

เมื่อเขาเขียน *History of France* มาถึงสมัยกลางเขาก็ถูกการเมืองแทรกแซง ซึ่งเป็นสมัยของพระเจ้าหลุยส์ ฟิลิป พระองค์อยู่ที่อิทธิพลของสงฆ์สำนักเยซุอิต พวกเยซุอิตต้องการคุมการศึกษาเพื่อแลกกับการที่สำนักเยซุอิตสนับสนุนกษัตริย์ เมื่อพวกเยซุอิตต้องการคุมสถานการศึกษาของฝรั่งเศส มิเชอลจึงต่อต้านศาสนาโดยมีความเห็นว่า ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาของ

สมัยกลาง จึงควรจบบทบาทของตนแต่สมัยกลางแล้ว ค.ศ. 1843 มิเชอเล และอาจารย์อื่น ๆ ได้ร่วมมือกันเปิดการบรรยายเกี่ยวกับ “เยซูอิต” มีผู้สนใจเข้าฟังมาก มีการก่อกวนแต่ไม่รุนแรงนัก ผลก็คือทำให้มิเชอเลถูกดึงเข้าสู่วงการเมือง นักศึกษาเสรีนิยมยกย่องเป็นวีรบุรุษ ในขณะที่นักศึกษาคาทอลิกถือเขาเป็นปีศาจ ในขณะที่เดียวกันปารีสกำลังเตรียมการปฏิวัติอีกครั้ง มิเชอเลมีแนวโน้มอยู่ฝ่ายซ้าย สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตีความหมายทางประวัติศาสตร์ของเขา มิเชอเลประมาณยุคกลางว่าไม่มีความก้าวหน้าแต่อย่างใด มิเชอเลมีความคิดนี้หลังจากเขาเขียนยุคกลางใน History of France สิ้นสุดลงแล้ว

มีการพิมพ์คำบรรยายเรื่องเยซูอิตใน ค.ศ. 1843 อีก 2 ปีต่อมาเขาพิมพ์ Le Pretre และ Le Peuple ใน ค.ศ. 1846 2 เล่มแรกเป็นหนังสือต่อต้านศาสนา เล่มที่ 3 แสดงความคิดแบบเสรีนิยม ถึงแม้เขาไม่มีความรู้ในเรื่องเศรษฐศาสตร์ แต่เขาเขียนสนับสนุนกรรมกร หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือตัวแทนของประชาธิปไตยแบบฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 หนังสือ Le Peuple พิมพ์ก่อนการปฏิวัติ ค.ศ. 1848 เพียง 2 ปี เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองถือว่า หนังสือเล่มนี้มีส่วนก่อให้เกิดการปฏิวัติ หลังจากนโปเลียนที่ 3 มีอำนาจ มิเชอเล ปฏิเสธไม่ยอมให้คำสาบานร่วมกับรัฐบาลใหม่ ทำให้เขาถูกปลดจากตำแหน่งในกองบรรณสารและตำแหน่งอาจารย์ ใน ค.ศ. 1851 มิเชอเลจึงไปพักในเมืองนอร์ด เขียนภาคหลังของ History of France เริ่มตั้งแต่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการจนถึงสมัยการปฏิวัติมีเนื้อหาอ่อนกว่าภาคแรก ภาคหลังนี้เขียนระหว่าง ค.ศ. 1855-1867 เป็นช่วงที่เขาไม่อาจค้นหาเอกสารจากกองบรรณสารได้และยังขาดผู้ช่วย

ส่วน History of French Revolution เขาเขียนเหมือนกับเป็นนักปฏิวัติในสมัยนั้น เขาประมาณ มารี อังตัวแนต เป็นชาวต่างชาติ ส่วนหลุยส์ที่ 16 เป็นผู้ทรยศ และต่างชาติที่แทรกแซงการปฏิวัติเป็นอนารยชน มิเชอเลเขียนในทัศนะของประชาชน เป็นหนังสือที่มีแนวเสรีนิยมต่อต้านศาสนา เขามีความเห็นว่าการปฏิวัติฝรั่งเศสเป็นงานชิ้นสำคัญของชาวฝรั่งเศส